Aluehallintovirasto

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö

Lausunto ISAVI/4099//2018

3.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunta

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 17.9.2018

LAPSEN HUOLTOA JA TAPAAMISOIKEUTTA KOSKEVAN LAIN MUUTTAMINEN (HE 88/2018 VP)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön lausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain ja muutamien muiden liittyvien lakien muuttamista. Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on pyytänyt asiassa maistraattien näkemyksiä, jotka tuodaan lausunnossa esiin yksikön omien huomioiden lisäksi. Maistraattien kannalta merkityksellisiä ovat lähinnä alaikäisen edunvalvontaa, asumista ja huoltajuutta koskevat kysymykset.

Yleisesti maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö pitää lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaan lakiin ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Alempana otetaan kantaa muutamiin yksityiskohtiin.

5 a § *Velvollisuus ilmoittaa aiotusta muutosta*

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lapsen vanhemmalle velvollisuus ilmoittaa etukäteen toiselle vanhemmalle aikomuksestaan muuttaa asuinpaikkaansa, jos muutolla on vaikutusta lapsen huollon tai tapaamisoikeuden toteutumiseen. Ilmoitusvelvollisuutta ei olisi, jos muutto tapahtuisi nykyisen asuinpaikan lähistölle. Ilmoituksen saisi myös jättää tekemättä, jos se on välttämätöntä lapsen tai asuinpaikkaansa muuttavan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan välittömän ja vakavan uhan torjumiseksi. Maistraateilla ei ole huomauttamista ilmoitusvelvollisuuden osalta ja sitä pidetään lähtökohtaisesti hyvänä keinona ennaltaehkäistä muuttotilanteista johtuvia yllättäviä ongelmia. Maistraatit noudattavat muuttojen kirjaamisessa Kotikuntalakia, jossa säädetään mm. huoltajien kuulemisesta muuttotilanteissa. Maistraatit eivät tule muuttojen yhteydessä edellyttämään näyttöä sitä, että muutosta on ilmoitettu toiselle vanhemmalle lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain mukaisesti. Ennakoitavissa on, että tällaisia asioita tullaan nostamaan esiin mm. maistraattien toimintaa koskevissa kanteluissa. Alaikäisten muuttoja koskevissa asioista kannellaan paljon, mutta kanteluissa ei yleensä tule esiin sellaista, että maistraatti olisi toiminut virheellisesti.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

puh. 0295 016 800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14

6 a § *Eräiden isyysratkaisujen vaikutus lapsen huoltoon*

Maistraatit kiinnittivät lausuntokierroksella huomiota siihen, että selvyyden vuoksi olisi perusteltua, että vanhemmuuden kumoaminen aina päättäisi myös huoltajuuden. Ehdotuksessa esitetään, että vanhemmuuden kumoamista koskeva ratkaisu johtaisi myös huoltajuuden päättymiseen. Jos huoltajuus perustuu sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen, vanhemmuuden kumoaminen ei kuitenkaan vaikuta huoltajuuteen. Tilanne on omiaan aiheuttamaan sekaannuksia huoltajuustiedoissa. Maistraattien oikeusministeriölle antamassaan lausunnossa tekemä ehdotus siitä, että huoltajuus päättyisi aina vanhemmuuden tultua kumotuksi, selkeyttäisi asiaa. Jos huoltajuutta haluttaisiin vanhemmuuden päätyttyä jatkaa, olisi aina mahdollista tehdä uusi sopimus.

Vuoroasuminen

Maistraattien toiminnan kannalta on positiivista, että vuoroasumisesta saadaan säädettyä. Lähtökohtaisesti 7 b § vaikuttaa riittävän selkeältä lapsen asumistietojen rekisteröinnin kannalta. Sen sijaan 9 a §:ssä annettavien tarkempien määräysten osalta maistraatit ovat jo lausuntokierroksella esittäneet näkemyksenään, että tuomioistuimen vuoroasumista koskevassa päätöksessä tulisi aina määrätä, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi. Asiasta syntyy helposti erimielisyyksiä, joiden ratkaisemiseksi maistraatti on väärä paikka.

Voimaantulo

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö kannattaa Väestörekisterikeskuksen näkemystä siitä, että muutosten tulisi tulla voimaan aikaisintaan 1.10.2019. Väestörekisterikeskukselta saadun tiedon mukaan Lapsenhuoltolakiin liittyvien väestötietojärjestelmään tehtävien muutosten yhteydessä olisi tarkoitus toteuttaa muitakin uudistuksia lapsen huoltotietojen merkitsemiseksi väestötietojärjestelmään. Muun muassa lapsen huollon sisältöä koskevia tietoja olisi tarkoitus tulevaisuudessa merkitä väestötietojärjestelmään kooditettuina nykyisen avoimen tekstikentän sijaan. Tämä parantaisi myös lasten huoltajien mahdollisuutta asioida huollettavansa puolesta erilaisissa sähköisissä asiointijärjestelmissä, mm. Omakannassa. Tällä hetkellä huoltajat eivät tietosuojasyistä pääse asioimaan sellaisten huollettaviensa puolesta, joiden huollon sisällöstä on sovittu tehtävänjakomääräyksin.

Tarvittavien järjestelmämuutosten aikaansaamiseksi ja kustannusten minimoimiseksi Väestörekisterikeskus on esittänyt toiveen, että lapsenhuoltolaki tulisi voimaan aikaisintaan 1.10.2019. Mikäli lakimuutos tulisi voimaan aiemmin, voisivat väestötietojärjestelmämerkintöjä koskevat lainkohdat tulla voimaan vasta 1.10.2019. Mikäli laki kokonaisuudessaan tulee voimaan samaan aikaan äitiyslain kanssa 1.4.2019, ehditään väestötietojärjestelmään tekemään vain lakimuutosten edellyttämät minimimuutokset, joka sekin saattaa kevään kaksien vaalien vuoksi olla haasteellista. Lakien voimaantulo 1.10.2019 antaisi myös kuntien lastenvalvojien ohjelmistotoimittajille aikaa tehdä järjestelmiin tarvittavat muutokset. Jos laki tulee voimaan 1.4. tai kesällä 2019, voi se johtaa paperilomakkeiden käsittelyruuhkaan maistraateissa, kun

sähköiset kanavat eivät vielä toimi. Koska tilanteeseen ei ole varauduttu, aiheuttaisi tämä rekisteröintien viivästymistä. Tilanne heijastuisi myös maistraattien muihin tehtäviin viivästyttäen niitäkin.

Johtaja Merja Koponen

Lakimies Aila Heusala

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

puh. 0295 016 800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14